

Hjertebønnen, Kyrie eleison...

4. s. i åpenbaringstiden 1. rekke er evangeliet om den blinde, som roper: Herre miskunne deg over meg. (på gresk: kyrie eleison). Gudstjenestens kyrie eleison kan sis å ha flere røtter, men en av dem er **Lukas 18,35-43**, dagens tekst, (og paralleller). [Flere skriftsteder](#).

I år (2023) preket jeg i Ørland Kirke over teksten. Noen vil tenke en litt kronglet vei, men....

... Jeg spurte, hva hørte den blinde egentlig, da folk sa «Det er Jesus fra Nazareth som går forbi»?

Han hørte jo mye mere enn her kommer en forløpen snekker og vandrepredikant. Han hørte mye mer: Han hørte at her er skaperkraften bakom alt, **ORDET**, livet som var menneskenes lys, lyset som mørket ikke har overvunnet (Joh. 1,1f) . Sterkt å tenke på for den som sitter i bokstavelig mørke. Han kan da rope sitt HERRE! Forbarm deg over meg. Det som blev hjertebønnen, Kyrie eleison – og fast led i vår gudstjeneste.

ORDET er selve meningsfullheten bakom alt. Det går forbi oss, jeg tenker uavbrutt, kan av og til ses/høres i naturopplevelse, men det kan også ropes an, i selverkjennelsen, som kan kalle på et «forbarm deg» - for en selv og på menneskehetens vegne, det går forbi i gudstjenesten, ja, sitter til bords med oss i nattverden.

Å tro det kan kalles en slags livsbærende mystikk, som kaster lys over livet, gir kjærligheten, evnen til ikke å være blind, men leve i kjærlighet...

(Det var preken – ultrakort referert)

Jeg visste jo på forhånd at Hjertebønnen var tema i En pilegrimsberetninger – men hvor nær det lå det skisserte her oppdagede jeg da jeg leste i Aasmund Brynhildsen etterskrift til beretningen (jeg fikk ikke tid til å lese hele beretningen) – under tre sitater av etterskriften.

I Etterordet til «En russisk pilgrims beretninger» skriver Aasmund Brynhildsen [1917-74] (Etterordet er en lengere, innlevet artikkel i den ortodokse kirkes mystikk og bruk av hjertebønnen, «Herre Jesus Kristus, forbarm deg over meg») –

Boken finnes i sin helhet her: [Nasjonal Biblioteket](#).

2

Aasmund Brynhildsen begynner med å referere til Dostojevskijs starets Sosima i Brødrene Karamasov: [s. 120]

«Denne nesten formastelige tale om kjærligheten, om menneskets skjulte evne til å elske all skapningen er den når det kommer til stykket annet enn en form for religiøst hysteri, en art religiøs stormannsgalskap?

«Brødre, frykt ikke menneskenes synd. Elsk mennesket også i dets synd, for en slik kjærlighet er et avbilde av Guds vesen og er den høyeste kjærlighet på jorden. Elsk hele Guds skapning, både samlet og hvert lite sand- korn. Elsk hvert lite blad, hver Guds solstråle! Elsk dyrene, elsk

plantene, elsk hver ting. Elsker du hver ting, så vil du også til sist erkjenne Guds hemmelighet i tingene. Den vil en gang gå opp for deg, og dag for dag, uopphørlig, vil du erkjenne den dypere og sterkere. Og du vil nå til å elske hele verden med en allskapningen omfattende kjærlighet . . .»

Ja, men hvordan hvis det nu overhodet er mulig? Vi vet at det har eksistert mennesker som den hellige Franz. Men selv om alt som tradisjonen forteller om ham er sant hva hjelper det oss, hvordan skal vi små og svake mennesker kunne drømme om slikt? Er ikke **Sosimas** tale like så skjønnt som unyttig for oss som nu en gang ikke har fått denne nåde? Sosima krever av oss at vi skal elske, men han lærer oss ikke hvordan vi skal vekke og utvikle i oss denne...»

(s 119 <https://www.nb.no/items/60225dc87d5f4f71b90d146d2abb2fed?page=120>)

3

Det er den manglende vei, Pilgrimens beretning forteller noe om, og skriftens ord er Paulus «be uten opphør». Det pilegrimen da lærer på sin reise er først bønnens ord «Herre, forbarm deg over meg» og nest måten hvorpå den skal bes. [s 129]

«Det er i dette tvingende begjær [etter å forstå de skriftens ord, vi ikke umiddelbart skjønner] Sannheten og nåden først begynner å virke. Men det kan bare vekkes i oss når vi rives ut av all vane, av all selvtilfredshet, ikke bare moralsk, men også intellektuelt, all doven tillit til at troen i virkeligheten er ganske enkel, at det bare er å bli som barn igjen. Det er da intet som er så vanskelig og innviklet og smertefullt for et menneske som i sannhet å kjempe for å bli «som et barn».

«Sannheten åpenbarer seg alltid først for oss i erkjennelsen av at vi ikke kjenner den. Og slik griper den oss ofte nettopp etter rystelser og knusende opplevelser som tilsynelatende ikke står i noe særskilt forhold til vårt erkjennelsesliv, men som får avgjørende følger for det, fordi de **slår en falsk sjelelig harmoni i stykker**, gjør oss ydmyke og endelig åpner oss for en virkelighet som var skjult for oss av vaneforestillinger og ord vi forvekslet med sannhet. *Baal Schem Tov*, den store jødiske mester, sa: **Intet er så helt som et sønderknust hjerte.**

Da pilegrimen, som var gått inn i kirken for å be, ble rammet av et ord [1. Thess. 5,17] som i et glimt viste ham at han ikke visste hva det vil si å leve i bønnen, da begynte den nåde å virke i ham, hvis største utfoldelse i mennesket er den kristne mystikks felles mål hvor forskjellige dens former enn kan være.»

S 129 <https://www.nb.no/items/60225dc87d5f4f71b90d146d2abb2fed?page=129>

4

I pilegrimens beretning hører vi om de mange stadier – og da til slutt: [s, 137]

«Da pilegrimen var kommet så langt at bønnen var blitt selvvirksom i hans hjerteregion, oppdaget han at ikke bare hans egen personlighet forandredes, han arbeidet meget lettere og bedre og møtte livet med en annen sikkerhet og kraft, hans tanker kunne trenge igjennom hvor de før var som blinde - men også omverdenen, menneskene og naturen forvandlet seg for hans blikk. Hans ord om den nye lykke ved og samfølelse med alt levende, minner påfallende om *Sosimas*, hvor han taler om kjærligheten og gleden. «Hjertebønnen gjorde meg så glad at jeg trodde der ikke kunne finnes noen større glede til, hverken på jorden eller i himmelen, enn den som ble gitt meg. Denne salighet forklarte ikke bare mitt sinn, men hele verden omkring meg

lyste i en forunderlig herlighet, og alt som møtte meg på min vei, lokket på kjærlighet og takksigelse mennesker, trær, planter og dyr, alt var jeg uutsigelig fortrolig med, og i alt fant jeg et avbilde av Jesus Kristi navn . . . Når jeg ville kunne jeg nu senke meg dypt inn i meg selv, og jeg så mitt indre klart for meg. Da skalv jeg av undring over Guds visdom som slik har ordnet alt i det menneskelige legeme!»

Han erkjente ikke bare Ordet i Skriften bedre, men også Ordet i Naturen, han så de skjulte sammenhenger mellom det indre og det ytre og Ordets tilstedeværelse i alt. Det var Ordet i ham som kjente seg selv. Og ved det. som har skapt alt og er det ene værende i alt hadde han nu også lært å elske alt.»

s. 137 <https://www.nb.no/items/60225dc87d5f4f71b90d146d2abb2fed?page=138>